

Bedrijfseconomische voorlichting aan loonbedrijven

L. NIEUWENHUIJSE

Proefstation voor de Akker- en Weidebouw, Wageningen

Mechanisatie was de laatste jaren aantrekkelijk, omdat de arbeid schaarser en relatief duurder is geworden. Het landarbeidersloon steeg de laatste tien jaar met 100%, terwijl machines, kunstmest en veevoer „slechts” 25 à 30% duurder werden. Heel vaak blijken onze bedrijven echter te klein te zijn om alle werktuigen voor uitsluitend eigen gebruik aan te schaffen. Het gemeenschappelijk gebruik van werktuigen neemt daarom toe. Hierbij nemen de particuliere en coöperatieve loonbedrijven een belangrijke plaats in.

De loonbedrijven zijn voor de boer van groot belang, omdat zij onmisbaar zijn voor een rationele uitoefening van zijn bedrijf. Zij stellen hem in staat het werk tegen redelijke prijzen te laten doen met de modernste machines en werktuigen.

Voor de organisatie van het agrarisch loonbedrijf komt er ondertussen heel wat kijken. Het is niet alleen in het belang van het loonbedrijf, maar ook in het belang van de boer dat deze zo goed mogelijk is. Intensivering van de voorlichting aan agrarische loonbedrijven is daarom op zijn plaats. Bovendien zal dit er toe bijdragen dat de resultaten van de onderzoeken, die aangaande deze bedrijven worden verricht, beter kunnen worden benut.

Dit artikel is gewijd aan enkele mogelijkheden ter verbetering van de voorlichting. Hierbij zal geen onderscheid worden gemaakt tussen particuliere en coöperatieve loonbedrijven. Voor beide geldt dat naar een rationele bedrijfsopzet en een zo efficiënt mogelijke dienstenverlening moet worden gestreefd.

De ontwikkeling van de loonbedrijven

De uitbreiding van het aantal loonbedrijven en de toeneming van het aantal trekkers per bedrijf blijkt uit tabel 1.

TABEL 1. Aantal werktuigencoöperaties en particuliere loonbedrijven met bijbehorende trekkers

Jaar	Aantal bedrijven		Aantal trekkers		Gemiddeld aantal trekkers per bedrijf	
	Coöp.	Part.	Coöp.	Part.	Coöp.	Part.
1957	335	2848	630	5923	1,88	2,07
1958	329	3066	659	6493	2,00	2,11
1960	301	3337	642	7653	2,13	2,29
1961	290	3527	664	8734	2,28	2,47

De mei-tellingen van het CBS geven een indruk van het werktuigenpark van de loonbedrijven. In tabel 2 zijn de gegevens van enige werktuigen vermeld.

TABEL 2. Aantal en percentage (tussen haakjes) van enkele werktuigen in gebruik bij combinaties en loonbedrijven in Nederland

Werktuigen	Totaal aantal in Nederland		Waarvan in gebruik bij					
	1950	1960	Combinaties		Part. loonbedr.		Coöp. loonbedr.	
			1950	1960	1950	1960	1950	1960
Stalmeststrooiers	2 316	9 404	292 (13)	831 (9)	110 (5)	1 462 (16)	126 (5)	173 (2)
Cultivatoren	47 851	63 787	2 572 (5)	2 964 (5)	739 (2)	1 421 (2)	186 (0,4)	123 (0,2)
Aardappelpootmachines	4 576	7 768	493 (11)	1 132 (15)	132 (3)	440 (6)	96 (2)	117 (2)
w.o. volautomatische		2 422		455 (19)		195 (8)		80 (3)
Zaaïmachines	24 680	32 536	3 852 (16)	4 705 (14)	434 (2)	612 (2)	622 (3)	225 (0,6)
Wied- en schoffelmachines	34 749	36 202	2 503 (7)	2 108 (6)	342 (1)	417 (1)	374 (1)	124 (0,3)
Spuit- en nevelmachines	9 185	15 739	993 (11)	1 271 (8)	1 144 (12)	1 269 (8)	276 (3)	182 (1)
Kunstmeststrooiers	19 041	47 099	2 442 (13)	4 092 (9)	284 (1)	1 026 (2)	429 (2)	188 (0,4)
Vlasplukmachines	772	872	181 (23)	109 (13)	119 (15)	225 (26)	18 (2)	7 (0,8)
Gecombineerde hooibouwwerktuigen		53 743		3 181 (6)		634 (1)		40 (0,1)
Graanmaaiers-zelfbinders								
(incl. zwadmaaiers)	18 149	23 550	2 433 (13)	2 864 (12)	1 150 (6)	1 803 (8)	251 (1)	181 (0,8)
Maaidorsers	1 204	3 033	169 (14)	293 (10)	454 (38)	1 059 (35)	26 (2)	27 (0,9)
w.o. zelfrijdende	338	1 731	35 (10)	135 (8)	166 (49)	908 (52)	13 (4)	21 (1)
Opraappersen voor hooi en stro	225	3 173	34 (15)	206 (6)	58 (26)	1 695 (53)	4 (2)	124 (4)
Aardappelverzamelrooiers	565	3 634	119 (21)	561 (15)	56 (10)	617 (17)	54 (10)	47 (1)
Bietenrooiers	267	1 446	44 (16)	222 (15)	12 (4)	367 (25)	10 (4)	18 (1)
Trekkers	24 534	81 733	1 243 (5)	3 074 (4)	3 675 (15)	7 609 (9)	507 (2)	639 (0,8)

Bron: CBS

De behoefte aan voorlichting

Uit tabel 2 blijkt dat vooral de grote en dure werktuigen in gebruik zijn bij de loonbedrijven. Er is dus relatief veel vermogen nodig bij de opzet en de verdere groei van deze bedrijven. Wordt daarbij in acht genomen dat de diensten worden verleend ten behoeve van een groot aantal landbouwbedrijven, dan is het duidelijk dat voor het beheer van een loonbedrijf veel kennis en kunde vereist zijn. De beheerders zullen in staat moeten zijn om de problemen en de taak van het bedrijf in elke situatie te overzien. Daarvoor dienen zij zich voortdurend op de hoogte te stellen van de resultaten van recente onderzoeken in verband met het gemeenschappelijk gebruik van werktuigen. Zij zullen hiertoe een beroep moeten kunnen doen op goede, objectieve voorlichters.

Het is duidelijk dat de voorlichting betrekking zal moeten hebben op technische én economische problemen. Bij de keuze van de werktuigen spelen b.v. zowel de techniek als de economie een rol. Vaak zal zelfs een compromis moeten worden gevonden tussen het technisch en economisch meest wenselijke. Aanvankelijk werd vooral – en terecht – aandacht geschonken aan de technische aspecten van het loonbedrijf. Het is dan ook niet te verwonderen dat er na de tweede wereldoorlog met de voortgang van de mechanisatie een grotere behoefte aan economische voorlichting ontstond. In

een in 1959 door het Proefstation voor de Akker- en Weidebouw opgestelde nota wordt deze behoefte onderstreept en gesteld dat de efficiënt werkende loonbedrijven van groot belang zijn voor de agrarische produktie. Zij komen tegemoet aan de toenemende bezwaren, die verbonden zijn aan grote machine- en arbeidseenheden in het landbouwbedrijf.

Doel en opzet van de voorlichting

Mede naar aanleiding van deze nota werd in februari 1961 door de Directeur van de Akker- en Weidebouw aan de landbouwconsulenten met een ambtsgebied verzocht om een van hun staffunctionarissen aan te wijzen voor de behartiging van de bedrijfs-economische voorlichting aan loonbedrijven.

Tijdens een daaropvolgende driedaagse studiebijeenkomst werden aan de hand van een tweetal PAW-rapporten de belangrijkste problemen van de loonbedrijven met deze functionarissen besproken. Tussen deze voorlichters en het PAW bestaat voortdurend contact en dit zal nog toenemen naarmate deze voorlichting zich uitbreidt.

Reeds werd opgemerkt dat de voorlichting gericht dient te zijn op het verkrijgen van rationeel en efficiënt werkende bedrijven. Ook bij deze tak van voorlichting is goedkope produktie met een zo groot mogelijk inkomen het doel. Wel zal er bij de loonbedrijven door de vorm waarin deze worden geëxploiteerd, onderscheid bestaan in de bestemming van de eventueel verkregen gunstige resultaten. In ieder geval wordt vrij zeker een belangrijk deel ervan bestemd voor de verbetering en uitbreiding van het werktuigenpark.

Resultaten van de onderzoekingen van het LEI en het ILR zullen een belangrijke basis zijn voor de te geven voorlichting. Regionaal onderzoek zal resultaten geven die vooral voor het betrokken gebied van belang zijn. De gegevens van de individuele bedrijven zullen kunnen worden getoetst aan de resultaten van genoemde onderzoekingen.

Het verkrijgen van bedrijfsgegevens

Voor het geven van bedrijfseconomische voorlichting is het noodzakelijk dat er voldoende gegevens over de bedrijven beschikbaar zijn. Er kan een beter advies worden verstrekt als de basisgegevens van het bedrijf bekend zijn. Zolang de loonwerker nog geen ervaring heeft opgedaan met de bedrijfseconomische voorlichting of daarvan nog niet heeft gehoord, ontbreken deze basisgegevens veelal. Weliswaar zal er een fiscale boekhouding zijn die de opbrengsten en de fiscaal in rekening te brengen kosten aangeeft, maar het is moeilijk om aan de hand daarvan een juiste indruk van de rentabiliteit van het bedrijf te verkrijgen. Zo kunnen willekeurige beïnvloeding van de afschrijvingen en het niet in rekening brengen van de niet betaalde kosten als beloning voor de eigen arbeid en de rente van het eigen vermogen, het beeld reeds ernstig vertroebelen.

Het is dan ook begrijpelijk dat de op 16 juni 1961 door de Directeur van de Akker- en Weidebouw geïnstalleerde Contactgroep Onderzoek en Voorlichting voor Loon-

werk en Werktuigencoöperaties het vastleggen van de basisgegevens per bedrijf tracht te stimuleren. De Landelijke Raad voor de Landbouwvoorlichting is geattendeerd op de wenselijkheid van subsidieverlening voor het bijhouden van een bedrijfseconomische boekhouding. Verwacht wordt dat subsidieverlening mogelijk zal zijn als de richtlijnen voor het bijhouden van een dergelijke boekhouding zijn vastgesteld. Zodra de boekhoudbureaus (zowel de particuliere als de coöperatieve) een groot aantal bedrijfseconomische boekhoudingen volgens uniforme richtlijnen verzorgen, zal een goede basis voor de bedrijfseconomische voorlichting zijn gelegd.

Het effect van de voorlichting

De wijze waarop de voorlichting wordt gegeven is van groot belang voor het te behalen resultaat. Wat de technische voorlichting betreft is men voldoende geschoold om de adviezen juist op te volgen. Enigszins anders ligt het vaak met de bedrijfseconomische adviezen. In het algemeen weet men te weinig van bedrijfsleer om de op dit gebied verstrekte adviezen juist te waarderen en in praktijk te brengen. Enige verbetering van het inzicht in de grondbeginselen van de bedrijfsleer is daarom noodzakelijk om het gewenste effect te verkrijgen met de voorlichting aan de in aantal en omvang steeds groter wordende loonbedrijven.

Dit inzicht zou de loonwerker kunnen worden bijgebracht door het geven van een eenvoudige, speciaal op de loonbedrijven afgestemde cursus in bedrijfsleer. Ook wat dit betreft heeft de eerder genoemde Contactgroep het initiatief genomen en een programma opgesteld dat als basis kan dienen voor het geven van een gesubsidieerde cursus in „bedrijfsleer voor loonwerkers”. Naarmate meer loonwerkers aan deze cursussen deelnemen zal het effect van de bedrijfseconomische voorlichting groter kunnen zijn.

De taak van de bedrijfsvoorlichter

De bedoeling van dit artikel is niet alleen dat de bedrijfsvoorlichter (eerder rayon-assistent) weet wat zich afspeelt rond de bedrijfseconomische voorlichting aan de loonbedrijven, maar ook dat hij zijn taak hierbij beter zal verstaan. Hij zal het immers moeten zijn die als vertrouwensman in het betrokken gebied wijst op het belang van deze voorlichting. Dit zal inhouden dat hij adviezen voor het bijhouden van bedrijfseconomische gegevens en eventueel boekhoudingen ondersteunt en het volgen van een bedrijfseconomische cursus aanbeveelt. Ook zal het vaak nodig zijn dat hij de met de voorlichting belaste specialist introduceert bij de betrokken loonwerkers en werktuigencoöperaties.

Wageningen, augustus 1962